VOLUME 6, ISSUE 1, 2023

TOVON SUYAGI SINIQLARINI TASHQI FIKSATSIYA APPARATIDA DAVOLASH

Ashirov Mavlon Umirzakovich
Samarkand Davlat meditsina universiteti
Travmatologiya va ortopediya kafedrasi assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tovon suyagi siniqlarini tashqi fiksatsiya apparatida davolash haqida so`z yuritilgan.
Kalit so`zlar: Suyak sinishi, suyak yaxlitligi, naysimon suyaklar, patologik, travmatik, rentgen tekshiruvi natijalari, qayta tiklash tezligi.

Bugungi kunda texnologiyaning rivojlanishi bilan insoniyat boshqara oladigan kinetik energiya ham oshib bormoqda. Zamonaviy texnik qurilmalarning quvvati inson skletining mustahkamligidan ancha ustun. Bugungi kunda bunday energiyaning insonga ta’siri odatiy hol bo’lib qolgan. Shu munosabat bilan, texnik rivojlanish darajasi ortib borgani uchun travmatologiya va ortopediya oldiga yangi, murakkabroq vazifalar qo’yiladi.

Suyak sinishi — skeletning muayyan qismiga uning mustahkamligidan yuqori bo’lgan yuk tushishi natijasida suyak yaxlitligining to’liq yoki qisman buzilishi. Sinish jarohat tufayli, shuningdek suyak to’qimalarining mustahkamlik xususiyatlari o’zgarishi bilan kechadigan turli kasalliklar natijasida sodir bo’lishi mumkin.

Holatning jiddiyligi shikastlangan suyaklar soni va o’lchami bilan belgilanadi. Bir nechta naysimon suyaklarning sinishi ko’p qon yo’qotish va og’riqli shok rivojlanishiga olib keladi. Bundan tashqari, bemorlar bunday jarohatlardan so’ng sekin tiklanishadi, tuzalish bir necha oyga cho’zilishi mumkin.

Suyak sinishi hayotda juda keng tarqalgan jarohat hisoblanadi.

Odamlarda suyak sinishi boshqa umurtqali hayvonlardagi shunday jarohatlardan ko’p farq qilmaydi. Quyida sinish inson tanasi misolida ko’rib chiqiladi, ammo skeletning xususiyatlari inobatga olinganda qolgan texnika va belgilar barcha umurtqali hayvonlarga taalluqli bo’lishi mumkin.

Yoriqlarni davolash muammosi inson uchun ham, jamiyat uchun ham muhimdir. Barcha insoniy sivilizatsiyalarda «suyak tuzatuvchi» kasbining analogi — odam va hayvonlarning singan qo’l-oyoqlarini qayta tiklash bilan professional tarzda shug’ullanadigan kasb sohibi bo’lgan.

Shunday qilib, 36 nafar suyagi singanligi aniqlangan neandertallar skeletlari tahlil qilinganida, ularning faqat 11 tasida sinishning davolanishi natijalari qoniqarsiz deb topilgan. Bu shuni ko’rsatadiki, hatto ushbu rivojlanish darajasida ham suyak sinishida tibbiy yordamning samaradorligi 70% dan ortiq bo’lgan, ibtidoiy odamlar bu turdagi jarohat va uni tuzatish haqida ma’lumotga ega bo’lishgan.

Singan suyaklarni davolashning asosiy tamoyillari antik davrdan buyon o’zgargani yo’q, biroq zamonaviy jarrohlik murakkab, parchalanib sinishlarda, noto’g’ri bitishlarda suyaklarning anatomik tuzilishini saqlab qolish imkonini ochib bergan.

Oyoqdagi eng katta suyak tog’ay suyagidir. Barcha oyoq sinishi orasida tovon sinishi eng ko'p uchraydi. Odatda jarohatning sababi balandlikdan tovonga yiqilish bo'lib, talus (tepada joylashgan) tovon suyagini qazib, uni bo'laklaydi.

VOLUME 6, ISSUE 1, 2023

Suyak sinishi bir necha mezonlarga muvofiq tasniflanadi, bu jarohatning umumiy sababi yo'qligi va lokalizatsiyasi bilan bog'liq. Zamonaviy tasnifda sinish turlari quyidagi xususiyatlarga qarab ajratiladi:

Yuzaga kelish sababiga ko'ra

• Travmatik — tashqi ta'sir tomonidan chaqirilgan;

• Patologik — suyakning ba'zi patologik jarayonlarda (masalan, tuberkulyoz, shish va boshqalar) minimal tashqi ta'sir ta'siri natijasida ham sinishi.

Umuman olganda, tovon sinishi turlicha. Ular bo'laklarning siljishi bilan va bo'lmasdan, ajratilgan va marginal, normal va parchalangan (shu jumladan ko'p bo'lakli) bo'lishi mumkin. Parchalarning siljish yo'nalishi va sinish chizig'i zarba paytida oyoq qanday holatda bo'lganiga bog'liq bo'ladi. Kuchli siqilish bilan siqish sinishi paydo bo'ladi, u bir vaqtning o'zida bo'g'inlarning yuzalariga zarar etkazishi yoki ularsiz paydo bo'lishi mumkin. Ba'zida ikkala tovon suyagi bir vaqtning o'zida sinishi sodir bo'ladi. Bundan tashqari, tovon sinishi bo‘g‘imdan tashqari va bo‘g‘im ichidagi bo‘lishi mumkin.

Shikastlanish og'irligiga ko'ra

• To'liq:

- Siljishsiz (masalan, periost ostida);
- Bo'laklarning siljishi bilan.

• Noto'liq — yoriqlar va qisman sinish.

Sinish shakli va yo'nalishi bo'yicha

• Ko'ndalang — sinish chizig'i naysimon suyak o'qiga shartli perpendikulyar;

• Uzunasiga — sinish chizig'i naysimon suyak o'qiga shartli parallel;

• Qiyshiq — sinish chizig'i naysimon suyak o'qiga nisbatan o'tkir burchak ostida o'tadi;

• Vintsimon — suyak parchalarining o'zining normal joylashuviga nisbatan aylanishi;

• Parchalangan — bitta aniq sinish chizig'i yo'q, shikastlangan joydagi suyak alohida bo'laklarga bo'linishi;

• Ponasimon — odatda umurtqa sinishida qayd qilinadi, bunda bir suyak boshqa suyakka bosilib kirib qoladi va pona shaklidagi deformatsiyani hosil qiladi;

• Sanchilgan — suyak bo'laklari naysimon suyak o'qi bo'ylab proksimal slijiydi yoki asosiy naysimon suyak sirtidan tashqarida joylashadi;

• Kompression — suyak parchalari juda kichik, aniq, bitta sinish chizig'i yo'q.

Har qanday sinishda paydo bo'ladigan birinchi alomatdirbu, albatta, shikastlangan hududdagi og'riq. Oyoq yoyi tekislanadi, tovon maydoni kengayadi. Marginal va izolyatsiya qilingan yoriqlar bilan semptomlar unchalik aniq emas, odam hatto yurishi mumkin. To'piqning eng og'ir yoriqlari siqilish yoriqlari bo'lib, tovon suyagi travmatik omil sharoitida talus va bo'linishlarga qarshi bosilganda. Bunday holda, tovonning yon tomonlarini bosganda, qattiq og'riq seziladi, oyoqqa qadam bosish mumkin emas, oyoq barmoqlarida turish ham ishlamaydi, oyoq Bilagi zo'r bo'g'imdagi harakatlar saqlanib qoladi. Buzoq mushaklaridagi kuchlanish bilan og'riq kuchayadi. Submalleolyar mintaqada yumshoq to'qimalar shishiradi, qon ketish paydo bo'ladi, bu jarayonlar tezda Axilles tendoniga tarqaladi.

Tovon sinishi rentgen tekshiruvi natijalari bilan aniqlanadi. Ularni rentgenogrammada ko'rish qiyin emas. Ammo siljish bilan tovonning sinishi mavjud bo'lganda, bo'laklarning siljish darajasini to'g'ri aniqlash qiyin bo'lishi mumkin. Bunday holda, sog'lom oyoq rentgenogrammasi olinadi va ikkita rasm solishtiriladi.

VOLUME 6, ISSUE 1, 2023

Agar tovonning siljmagan sinishi aniqlansa, suyakni kerakli holatda mahkamlash uchun oyoqqa gips qo'yiladi. Suyak birga o'sganda, ya'ni taxminan 1,5-2 oydan keyin chiqariladi. Ba'zida davolanish uchun ko'proq vaqt kerak bo'ladi. Agar suyak bo'laklari siljigan bo'lsa, jarrohlik ajralmas hisoblanadi. Singan yopilganda, operatsiya shishib ketganidan va yallig'lanish kamayganidan keyin amalga oshiriladi. UchunBuni tezlashtirish uchun oyoq bir necha kun davomida immobilizatsiya qilinadi va ko'tariladi. Shuningdek, bunday choralar cho'zilgan terining tiklanishiga yordam beradi. Siqilish bilan murakkablashgan ochiq tovon sinishi darhol operatsiya qilinishi kerak. Operatsiya davomida maxsus metall shtapellar yordamida suyak bo'laklari ulanadi. Operatsiyadan keyin gips qo'llaniladi. Qayta tiklash tezligi sinish turiga bog'liq. Ammo eng engil (yopiq va joy almashmasdan) bo'lsa ham, bemor faqat 3-4 oydan keyin oldingi faoliyat darajasiga qaytishi mumkin. Og'ir sinishlarda, ba'zida tiklanish bir necha yil davom etadi va ba'zida shifokorlar va bemorning maksimal tirishqoqligi bilan oyoq va pastki oyoq funktsiyalarini to'liq tiklash mumkin emas.

Oyoq sinishi juda keng tarqalgan shikastlanishdir va barcha suyak sinishining 20% ni tashkil qiladi. Buzilgan oyoqni engil qabul qilmang, oqibatlar yordamisiz harakat qila olmaslikka qadar juda salbiy bo'lishi mumkin

Suyak to’qimasi mineral va organik tarkibiy qismlardan tashkil topgan. Suyakning tarkibi juda murakkab, organik qism umumiy massaning 30 foizi, minerallar 60 foizi, suv 10 foizni egallaydi. Mineral komponentlar mustahkamlik beradi va asosan kaltsiy, fosfor va mikroelementlardan iborat. Organik komponent kollagendan iborat bo’lib, suyakni yanada egiluvchan qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ткаченко А. Н. и др. Оценка динамики качества жизни методами анализа выживаемости у пациентов, перенесших артропластику тазобедренного сустава //Гений ортопедии. – 2021. – Т. 27. – №. 5. – С. 527-531.
2. Алказ А. В. и др. Прогноз и профилактика местных осложнений при артропластике коленных суставов //Сборник материалов Крымского форума травматологов-ортопедов/Под редакцией проф. АА Очкуренко. Ялта. – 2016. – С. 19-20.
3. https://mymedic.uz/kasalliklar/travmatologiya/suyak-sinishi/
4. https://uz.medicinehelpful.com/17339727-heel-fractures-types-symptoms-treatment